SUOMEN YK-LIITTO

FINLANDS FN-FÖRBUND • UNA FINLAND

SUOMEN YK-LIITON LAUSUNTO VUODEN 2017 TALOUSARVIOSTA ULKOASIAINHALLINNON ALALTA

Suomen YK-liitto kiittää ulkoasiainvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen talousarvioesitykseen liittyen.

SUOMEN PANOSTETTAVA MONENKESKISEEN YHTEISTYÖHÖN

Kansainvälinen monenkeskinen yhteistyö on entistä tärkeämpää keskeisten haasteidemme ratkaisemisessa kasvavien keskinäisriippuvuuksien maailmassa. Juuri nyt Suomen tulee kaikin tavoin tukea kansainvälistä yhteistyötä ja sen historiallisia saavutuksia, sääntöperusteista järjestelmää sekä kansainvälisen oikeuden toteutumista.

On tärkeää että kestävä kehitys on talousarviossa mainittu ulkoasiainhallinnon strategisena kysymyksenä ja on muutenkin vahvasti mukana muun muassa kehitysyhteistyötä käsittelevässä osuudessa. **Budjetin ja politiikkatoimien vaikutuksia kestävän kehityksen saavuttamiseen tulisi arvioida säännönmukaisesti kaikilla valtionhallinnon osa-alueilla, ei pelkästään ulkoasiainhallinnossa ja kehitysyhteistyössä.**

Monenkeskisen yhteistyön osalta **on myönteistä, että nyt vuoden 2017 talousarvioesityksessä monenkeskinen rahoitus nousee 37 miljoonalla.**

Ongelmallista kuitenkin on, ettei esityksestä käy ilmi miten rahoitus jakautuu kansainvälisten rahoituslaitosten ja muiden toimijoiden kesken. Talousarviossa todetaan, että monenkeskisen yhteistyön määrärahoista ”merkittävä osa” tullaan käyttämään Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoitukseen ja että ”toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle”.

Jotta avoin ja läpinäkyvä päätöksenteko on mahdollista, **YK-järjestöjen rahoituksen suunnitteluluvut pitäisi julkaista kuten aiemmissa talousarvioissa.** Rahoituksen ennustettavuuden puute on haitaksi työn pitkäjänteisyydelle ja kumppanuuksille sekä vaikeuttaa rahoituskehityksen seuraamista. Se **ei anna riittäviä taustatietoja päätöksenteon taustaksi, eikä ole hyvän hallinnon mukaista**. Sama toki koskee myös kahdenvälisen yhteistyön määrärahoja, jossa luetellaan maat erittelemättä summia.

Talousarviossa ei anneta myöskään tarkkaa tietoa tuettavista YK-järjestöistä. Esityksissä on mainittu, että YK-järjestöistä tuetaan ”muun muassa” väestörahasto UNFPAa, lastenrahasto UNICEFia sekä tasa-arvojärjestö UN Womenia. Agenda 2030 ja Pariisin ilmastosopimuksen toimeenpanon ja seurannan kannalta keskeisiä YK-toimijoita kehitysjärjestö UNDP sekä ympäristöohjelma UNEP ei mainita lainkaan.

Agenda 2030:n laaja-alaisten ja kokonaisvaltaisten tavoitteiden edistämisessä **on tärkeää, että Suomen monenkeskisen yhteistyön rahoitus on pitkäjänteistä, avointa ja läpinäkyvää**.
Kehitysyhteistyöleikkausten myötä Suomen rahoitus YK-järjestöille putosi tänä vuonna jopa 70 prosenttia viime vuoden tasosta. Leikkausten yhteydessä todettiin, että määrärahojen tulevaisuudessa kasvaessa myös YK-järjestöjen tukea nostetaan. Samalla todettiin, ettei tämä heijastu Suomen vaikuttavuuteen YK:ssa.

Suomen YK-liitto
Finlands FN-förbund
UN Association of Finland

Siltasaarenkatu 4, 7. krs
Fi-00530 Helsinki
+358 44 781 03 00

ykliitto.fi
globalis.fi
yk.fi

Nyt jo on nähtävissä, että määrärahojen lasku heijastuu myös henkilökunnan määrän vähenemisenä ja se puolestaan johtaa osallistumisen vähenemiseen. Tämä on erittäin huolestuttavaa, jos Suomi todella tahtoo olla vaikuttava kansainvälinen toimija ja edistää YK-strategiansa kärkiteemoja – konfliktien ennaltaehkäisyä ja ratkaisemista, sukupuolten tasa-arvoa, demokratiaa ja oikeusvaltiokehitystä sekä äärimmäisen köyhyyden poistamista.

YK-strategian näkökulmasta on myös huolestuttavaa, että **Suomella ei tällä hetkellä ole ainoatakaan kansainvälistä aloitetta, jonka eteen tehtäisiin systemaattisesti töitä ja jolle osoitettaisiin riittävät resurssit.** Kärkihankkeina nostetaan usein esiin Naiset, rauha ja turvallisuus (1325) -päätöslauselman toimeenpano ja rauhanvälitys, mutta panostukset niihin pysyvät edelleen erittäin pieninä.

Hyvät suunnitelmat ja strategiset painopisteet eivät muutu todellisuudeksi ilman resursseja. Tämä koskee paitsi YK-strategiaa, myös esimerkiksi nyt tekeillä olevaa uutta 1325-päätöslauselman kansallista toimeenpano-ohjelmaa. Aiempiin ohjelmiin ei liitetty lainkaan henkilö- eikä toimintaresursseja.

KANSALAISJÄRJESTÖJEN TOIMINTAEDELLYTYKSET ON TAATTAVA

Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa ja avoimen yhteiskunnan tukemisessa kansalaisyhteiskunnan rooli on keskeinen. Nyt kun demokraattinen kansalaisaktivismi ympäri maailmaa kohtaa kasvavissa määrin vastoinkäymisiä, Suomen tulisi osoittaa erityistä tukea kansalaisjärjestöjen itsenäiselle toiminnalle, arvostaa niiden kriittistä ääntä, asiantuntemusta ja erilaisia näkökulmia niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Juuri julkaistussa evaluaatiossa todetaan kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötoiminnan olevan tuloksellista ja että viime aikojen rajut leikkaukset ovat vahingoittaneet tätä työtä. Järjestöjen tuki ei kuitenkaan nouse siitä huolimatta, että evaluaatio näin suositteli ja määrärahat yleisesti hiukan kasvavat – tämä tulisi korjata.

Sen sijaan järjestöjen toimintaedellytyksiä vaikeutetetaan entisestään. Esimerkiksi ulkoasiainhallinnon Eräät valtionavut momentilta (24.90.50) kansainvälisten järjestöjen kotimaiseen tiedotukseen myönnetyt järjestötuet aiotaan vuodesta 2017 alkaen sitoa hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tukeviin vuosittaisiin hankkeisiin.

Suomen kansainvälisiin sitoumuksiin ja velvoitteisiin liittyvää tiedotustyötä ei tulisi sitoa kunkin hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin painopisteisiin. Se rajoittaisi esimerkiksi YK-tiedotuksessa ajankohtaisista YK-asioista tiedottamista sekä laaja-alaisen kuvan muodostamista YK:n monipuolisesta toimintakentästä.

Tämä työ on pitkäjänteistä, ja sitä tulisi myös tulevaisuudessa tukea monivuotisen yleistuen muodossa. Vuosittain haettava projektiavustus on järjestöjen perustyön kannalta erittäin haastava rahoitusmuoto. Se sopii paremmin yksittäisiin lyhytjänteisiin hankkeisiin ja tuottaa myös hallinnollisesti huomattavasti enemmän työtä rahoittajallekin.

Vuoden 2017 talousarvion **tekstiosuudessa nostetaan Eurooppatiedotus erikseen tuettaviin toimintoihin. Suomen sitoutuminen YK:n ja ETYJ:n työhön ja niistä tiedottamiseen kotimaiselle yleisölle tulisi nostaa samanarvoisesti esiin.** Kansainvälisen tilanteen huomoiden ja Brexitin-ympärillä käydyn keskustelun valossa on ensisijaisen tärkeää huolehtia siitä, että suomalaiset tietävät mitä kansainväliset

yhteistyöjärjestöt tekevät ja mitä ne antavat meille. Suomessa YK- ja ETYJ-tiedotusta tekevät vain YK- ja ETYJ-järjestöt, joiden rahoitus tulee tältä momentilta.

Kansalaisyhteiskunnan luonteeseen kuuluu myös, että toimijoita on erilaisia ja erikokoisia. **Järjestöjen 15 prosentin omarahoitusvaatimusta ei tulisi kategorisesti ulottaa kaikkiin toimijoihin**: se rajaa heti pienimmät toimijat pois.

15 prosentin omarahoitusosuuden vaatiminen esimerkiksi Ihmisoikeussäätiö KIOSin ja ympäristötyötä tukevan Siemenpuu-säätiön ja vammaistyötä tukevan Abilis-säätiön kaltaisilta toimijoilta on myös erikoista, kun ottaa huomioon että nämä säätiöt perustettiin aikoinaan välittämään tukea kehitysmaiden pienille ihmisoikeus-, vammais- ja ympäristötoimijoille, ja siten keventämään ministeriön hallinnollista taakkaa.

SUOMEN SITOUMUKSET KEHITYSYHTEISTYÖSSÄ TULEE MUISTAA

On positiivista, että varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat nousevat hieman edellisvuodesta 498 miljoonasta 535,2 miljoonaan euroon. Myönteistä on myös se, että hallitus pyrkii edelleen nostamaan kehitysyhteistyön osuuden 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Suomen tuleekin nyt tehdä tavoiteaikataulu siitä, miten tavoite saaavutetaan. Tähän pääseminen vaatii puoluerajat ylittävää pitkän aikavälin sitoutumista. Siksi on syytä harkita Iso-Britannian tapaan esimerkiksi erillisen kehitysyhteistyölain laatimista, jolla kasvuvauhdista sovitaan yhteisesti.

Vähiten kehittyneiden maiden osuudeksi kehitysyhteistyöstä on arvioitu 0,15 prosenttia bruttokansantulosta. **Suomi on sitoutunut pitämään LDC-maille ohjatun tuoen 0,2 prosentissa ja siitä on huolehdittava**. Kaikkien köyhimpiä ei saa jättää kehityksestä jälkeen – tämä on myös Agenda 2030:n kantava periaate. Tästäkin näkökulmasta on myös pidettävä huolta siitä, että kaikki kehitysyhteistyövaroja saavat – myös yksityiset toimijat – noudattavat samoja periaatteita ja pyrkivät samoihin päämääriin.

Myönteistä on se, että esityksen mukaan varoja voidaan kanavoida yleiseen budjettitukeen, jonka avulla avunantajat voivat yhdessä tukea YK:n kestävän kehityksen kaltaisia kokonaisvaltaisia tavoitteita, kunhan budjettituen riittävästi valvonnasta myös huolehditaan yhteistyössä.

Kehitysjärjestöjen siirtomäärärahojen leikkaaminen niin kotimaisilta järjestöiltä kuin monenkeskisiltä toimijoilta on ongelmallista tehokkuuden ja vaikuttavuuden kannalta. Monenkeskisen yhteistyön sitoumusvaltuuksia esitetään vähennettäväksi 105 000 000 eurolla kuluvan vuoden tasosta, joka heikentää pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta sekä tehokkuutta.

Kysymyksiä herättää myös se, että **Suomen panostus evaluaatiotoimintaan on huomattavasti alle suositustason.** Tällä määrärahalla on mahdotonta tehdä järjestelmällistä ja kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat kattavaa evaluointityötä. Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. OECD suosittelee, että kehitysyhteistyön evaluointitoimiin tulisi kohdentaa vähintään 2-3 % määrärahoista. Erityistä huomioita tulisi kohdistaa myös suoritettujen evaluaatioden antien levittämiseen ja hyödyntämiseen.

Eräs kehitysyhteistyön painopisteistä on yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyvyn – mukaan lukien verotuskyvyn – vahvistuminen. Nämä ovat Agenda 2030:n toteutumisen kannalta keskeisiä, ja demokratiatyöhön ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseen tuleekin ohjaata nykyistä enemmän tukea.

Ja jotta veronkantokykyä kehittyvissä maissa voidaan vahvistaa, tulee kansainvälisten sääntöjen olla kunnossa. Siksi Suomen tuleekin tukea vahvasti YK:n alaisen verotukseen keskittyvän elimen syntymistä.

RAUHANVÄLITYS JA KRIISINHALLINTA TUKEVAT KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ

Suomalainen rauhanturvaaminen täytti tänä vuonna 60 vuotta, mutta samalla **kriisinhallinnasta on karsittu huolestuttavasti ja rauhanturvaajiemme määrä on heilahdellut vajaasta sadasta viiteensataan rauhanturvaajaan.** Muun muassa suurin operaatiomme Libanonissa uhkaa kutistua vuoden 2017 alusta lähes puolella. On tärkeää, että suomalaisten osallistumista jatketaan uudella kaudella käsittelyssä olevan esityksen mukaisesti. YK:lla on tällä hetkellä enemmän rauhanturvaajia kuin koskaan aiemmin. Jotta YK:n rauhanturvajoukkojen monipuolisuus ja operaatioiden universaali luonne säilyy, on myös Suomen panos kriisinhallintaan pidettävänä riittävänä. Tämän momentin osalta on erittäin kiitettävää, että rahoituskohteet on tarkkaan ja selkeästi eritelty sekä hyvin seurattavissa.

Siviilikriisinhallinnassa mainitaan tuki rauhanvälittämistoiminnalle ja siihen liittyvälle kapasiteetinvahvistamiselle. **Suomen tuleekin rauhanvälityksessä ansioituneena maana tukea myös YK:n rauhanvälitysyksikön työtä**. Se on lyhyellä varoitusajalla tarvittavassa rauhavälitystiimien ja rauhanvälittäjien välittämisessä keskeinen toimija.

ILMASTONMUUTOS JA ARKTINEN ALUE VAATIVAT PANOSTUSTA

Kestävän kehityksen kannalta ilmastonmuutos on etenkin monille kehitysmaille valtava haaste. Meidän on paitsi toteutettava päästövähennystavoitteemme, myös tuettava kehitysmaiden ilmastotyötä riittävästi.

Ei kuitenkaan ole kestävää, että Suomi kattaa ilmastorahoitusta kehitysyhteistyöbudjetistaan – tämä tarkoittaa, että ilmastorahoitus on pois köyhyyden vähentämisestä. **Kehitysmaiden sopeutumisen edesauttamiseksi myös päästöoikeuksien huutokauppatuloja on ohjattava ilmastorahoitukseen.**

Herkkä Arktinen alue on myös ilmastonmuutoksen kiihtymisen myötä kasvavassa määrin merkittävä. **Jos Suomi haluaa vahvistaa asemaansa arktisena toimijana, ja etenkin ottaen huomioon Suomen tulevan Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden, olisi tärkeää että yhteistyöhön panostettaisiin riittävästi**. Nyt budjetissa on varattu 1,8 miljoonaa euroa koko Itämeren, Barentsin ja Arktisen alueen yhteistyöhön. Puheenjohtajuuskautensa aikana Suomella olisi mahdollisuus vaikuttaa vahvasti esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksien toteutumiseen ja kestävän kehityksen huomioimiseen kaikessa aluetta koskevassa päätöksenteossa.

Suomen YK-liitto
Finlands FN-förbund
UN Association of Finland

Siltasaarenkatu 4, 7. krs
Fi-00530 Helsinki
+358 44 781 03 00

ykliitto.fi
globalis.fi
yk.fi